

NÆVNINGER

EN ALMENFATTELIG OVERSIGT

AF

H. MUNCH-PETERSEN

PROFESSOR VED UNIVERSITETET

G. E. C. GADS FORLAG — KØBENHAVN 1919

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR)

FORORD

Dette lille Skrift, der har dannet Grundlag for de populære Forelæsninger om vor nye Retspleje, jeg for nylig har holdt, retter sig i første Række til de mange Mænd og Kvinder, der bliver udsele til Nævninger, og som bør have en lille Smule Begreb om, hvad de gaar ind til. Det vil vistnok ogsaa kunne være af nogen Nytte for Pressefolk ved den nye betydningsfulde Opgave, der anvises dem, at være Formidlere mellem Retssalen og Publikum, og for Lærere i Samfundskundskab, der skal meddele Eleverne nogle Hovedpunkter af den nye Retsplejeordning. Men det henvender sig overhovedet til enhver dansk Borger, da det for Fremtiden i langt højere Grad end hidtil vil gælde, at Retten og dens Pleje ikke bør være noget Medlem af vor Samfund ganske fremmed.

København F., i November 1919.

H. MUNCH-PETERSEN.

INDHOLD

	Side
§ 1. Indledning	5
Almindelige Grundsætninger for Nutids Retspleje.	
§ 2. Retsplejens Adskillelse fra Forvaltningen	7
§ 3. Retsplejens Offentlighed	8
§ 4. Mundtlighed og Umiddelbarhed	10
Særlige Grundsætninger for Strafferetsplejen.	
§ 5. Anklagegrundsætningen	15
§ 6. Folkedommere i Strafferetsplejen	26
§ 7. Nævningernes Kaldelse og Virkeomraade	30
§ 8. Forholdet mellem Nævningerne og de juridiske Dommere i Retten	36
§ 9. En Sags Behandling for Nævninger	42

§ 1.

Indledning.

Allerede i den første Junigrundlov fra 1849 finder vi Kravet opstillet om Retsplejens Adskillelse fra Forvaltningen, og dertil slutter sig Budet om, at Offentlighed og Mundtlighed saa snart og saa vidt som muligt skal gennemføres ved hele Retsplejen, og at der i Misgerningssager og i Sager, der rejser sig af politiske Lovovertrædelser, skal indføres Nævninger. Dette skete i rigtig Erkendelse af, at *Retsplejens Selvstændighed*, dens *Offentlighed* og *Mundtlighed* og *Folkets Deltagelse* i Retsplejen hører med til en fri Forfatnings næsten selvfølgelige Tilbehør. Lignende Bestemmelser finder man da ogsaa i de fleste fremmede Forfatningslove, og i Henhold til dem er i saa godt som alle civiliserede Lande forlængst Retsplejeordninger, der stemmede med disse Grundsætninger, gennemført, hvorved man til Mønster i det væsentlige tog Ordningen i Frihedens gamle Land, England.

Hos os skulde man imidlertid vente to Menneskealdre, inden disse Krav blev til Virkelighed. Der blev vel straks efter Grundloven gjort Skridt til Sagens Gennemførelse og nedsattes i Tidens Løb hele tre Proceskommissioner, som Aar igennem arbejdede med den. Men de Udkast, som de udarbejdede, lykkedes det stadig ikke at faa gennemført. Først i 1908 vedtoges der en Lov om Rettens Pleje, men da kort

efter den tidligere Justitsminister Alberti fængsledes for bedragerisk Forhold, ønskede man ikke at lade Loven udgaa under hans Navn, og den bekræftedes derfor i en lidt revideret Skikkelse ved en ny Lov af 1909. Der viste sig imidlertid ogsaa Vanskeligheder ved at faa denne Lov ført ud i Livet. Fra nogle Sider var man nemlig overhovedet imod en saa indgribende Omordning af vor Retspleje, idet man fandt, at man kunde nøjes med at foretage enkelte Ændringer paa det bestaaende Grundlag, fra andre Sider gjordes det omvendt gældende, at Reformen ikke gik vidt nok, idet Loven navnlig ikke gennemførte Kravene om Retsplejens Adskillelse fra Forvaltningen eller en egentlig Anklageproces. Mange var allerede ved at opgive Haabet, da det under Verdenskrigen ved en Lov af 11. April 1916 endelig lykkedes at bringe Reformen, ogsaa med de sidstnævnte Krav, lykkelig i Havn. Loven traadte, som bekendt, i Kraft den 1. Oktober, men der var allerede forinden, ved to Tillægslove og en ny Politilov, gjort nogle Ændringer i den.

Det er *Nævningerne*, der skal danne Hovedgenstanden for denne Fremstilling. Men Nævningerne udgør kun det øverste Stokværk i en moderne Retsplejes Bygning. Man vil da ikke kunne faa det fulde Begreb om denne Etage uden samtidig at se lidt paa de andre Etager, betragte Bygningens Fundament og hele øvrige Indretning. Dette skal da ske ved at foretage et kort Overblik over de Hovedgrundsætninger, der gælder for moderne Retspleje i det hele og særlig for Strafferetsplejen, forinden vi gaar over til vort egentlige Emne. Det er ogsaa nødvendigt af den Grund,

at Nævningerne i den enkelte Sag først faar med den at gøre paa dens afsluttende Stadium, naar Tiltale er rejst, og der skal gaa Dom i Sagen, og de vil da ikke kunne faa nogen virkelig Forstaaelse af, hvad der her gaar for sig, naar de ikke har noget Begreb om, hvad der er gaaet forud.

Almindelige Grundsætninger for Nutids- Retspleje.

§ 2.

Retsplejens Adskillelse fra Forvaltningen.

Dette Krav om, at Domsmyndigheden skal udsondres fra Administrationen, skyldes navnlig Hensynet til at sikre Dommernes Uafhængighed af Regeringen og til at værne Borgernes Frihed ved at udelukke Foreningen af Politi- og Dommermyndighed hos samme Person; derved bliver jo Dommeren ude af Stand til at træde op mod Politiets Overgreb. Denne Adskillelse gennemføres nu ved Retsplejeloven, saaledes at der overalt bliver særlige Dommere (ved Underretterne udenfor København ialt 89) og særlige Politimestre (ialt 65). Retsorganisationen ordnes nærmere paa den Maade, at *Underretterne* (i København Byretten) som første Instans behandler de mindre Sager (som Regel borgerlige Sager indtil 800 Kr.'s Værdi), de to *Landsretter*, Østre Landsret i København og Vestre Landsret i Viborg, som første Instans behandler de større Sager og som anden Instans de Sager, der fra Underretterne indankes til dem, og endelig *Højesteret* er Appelinstant for de Sager, der fra Landsretterne indankes til den.

§ 3.

Retsplejens Offentlighed.

Med Offentligheden undergives Retsplejen samme Kaar, som i Nutiden gælder for al anden Samfundsvirksomhed, at den udøves for Offentlighedens Øjne og under dennes Kontrol. Derved udelukkes Misbrug, der ellers let kan gaa i Svang, og navnlig kan der først derigennem skabes den *Tillid* til Retsplejen, som denne i ganske særlig Grad tiltrænger.

Ved Loven indføres denne Offentlighed som almindelig Regel. Den gælder saaledes navnlig ogsaa under Forundersøgelsen i Straffesager, som hidtil har været strengt hemmelig.

Visse Undtagelser gøres der dog fra Reglen. Saaledes kan Retten beslutte, at Forhandlingen skal foregaa for lukkede Døre, naar Hensynet til Sædeligheden eller Orden og Ro i Retslokalet kræver det. Af Hensyn til at skaane Parterne, for hvem jo ofte Offentligheden vil kunne være højst ubehagelig, er der endvidere givet Retten Adgang til at udelukke Offentligheden i borgerlige Sager, naar »offentlig Forhandling vilde tilføje nogen en uforvænnet Krænkelſe« (f. Eks. i Skilsmisſesager, hvor jo det stærke Tilløb, der plejer at finde Sted i disse Sager, oftest kun vil skyldes Sensationſtrang og Lyst til at beſkæftige ſig med Næſtens Privatliv), og under Forundersøgelsen i Straffesager, naar den sigtede er et Barn eller ungt Menneske under 18 Aar. Under denne Forundersøgelse skal Retten ogsaa kunne beslutte at lukke Dørene, naar »ſæregne Omſtændigheder (det maa altsaa altid være en ſærlig begrundet Undtagelse) giver Grund til at antage, at Rets-

mødets Offentlighed vil være til Hinder for Sagens Oplysning.

Selv om Retsmødet iøvrigt er offentligt, skal Adgang kunne nægtes visse Personer, saaledes unge Mennesker under 18 Aar, berusede Personer og — for at ikke Retsforhandlingen skal tjene som en Slags Skole i Forbryderhaandværket — tidligere straffede Personer.

En næsten selvfølgelig Konsekvens af Offentlighedens Adgang er *Pressens* Ret til at referere Retsforhandlingerne og derigennem bringe dem til Almenhedens Kundskab. Ellers vil Offentligheden jo kun komme de forholdsvis faa til Gode, der har Tid og Lejlighed til at overvære selve Retsmøderne, og det vil ikke lykkes hos den store Befolkning at vække den Interesse og Forstaaelse for Retsplejen og dens Forhold, som netop dens Offentlighed skulde tjene til at fremkalde, og hvis Betydning man f. Eks. i England har haft saa rig Lejlighed til at lære at kende.

Vor Lov har imidlertid ment at maatte gøre visse Begrænsninger i Retten til offentlig Gengivelse af Retsforhandlingerne. Saaledes kan man i Skilsmisse-sager, for at forhindre Skandalisering af Familielivet, give Retten Adgang til at forbyde en saadan Gengivelse, selv om den ikke finder tilstrækkelig Anledning til helt at udelukke Offentligheden. Endvidere kan Retten under Hovedforhandlingen i en Straffesag forbyde offentlig Gengivelse af Forhandlingerne, naar der findes Grund til at antage, at den vil kunne have skadelig Indflydelse paa Sagens Oplysning eller Paadømmelse. Det er særlig Nævningerne, som man har frygtet for saaledes kunde lade sig paavirke af

Skriverier i Aviserne. Loven følger yderligere dertil en særlig Straf for offentlig (dog kun naar det sker forsætlig eller ved grov Uagtsomhed) at give væsentlig urigtige Meddelelser om en verserende Straffesag eller at lægge Hindringer i Vejen for Sagens Oplysning. Forhaabentlig vil Pressen selv føle sit Ansvar, saa at der kun yderst sjældent vil blive Brug for disse Bestemmelser.

§ 4.

Mundtlighed og Umiddelbarhed.

I. Ved Retsplejens *Mundtlighed* forstaas den Grundsætning, at Dommeren skal bygge sin Afgørelse paa Parternes mundtlige Udviklinger. Hvis der forekommer noget skriftligt i Sagen, har dette alene Betydning som en *Forberedelse* til eller et *Grundlag* for den mundtlige Hovedforhandling.

Denne Mundtlighed er for det første en Betingelse for, at Offentligheden kan faa virkelig Betydning. Offentlighedens Adgang til Retssalen bliver nemlig uden praktisk Værdi, naar der her ikke foregaar andet end Veksling af skriftlige Indlæg mellem Parterne. Mundtligheden er fremdeles, som Erfaringen overalt viser, en Betingelse, for at man, uden Fare for at tilsidesætte andre Hensyn, kan opnaa den *Hurtighed* i Retsplejen, som er af saa overordentlig Betydning. En fattig Mand kan ikke vente i Aarevis paa at komme til sin Ret, en Forretningsmand kan ikke i lange Tider ligge Brak med en væsentlig Del af sin Driftskapital, fordi der føres Proces om den. Langsom Retspleje vil da ofte praktisk set betyde det samme som slet ingen Retspleje.

Retsplejen bliver imidlertid ikke blot hurtigere, naar Mundtligheden gennemføres, den bliver — i hvert Fald naar den foregaar med en vis Støtte af Skrift — i Virkeligheden ogsaa *bedre*. Den mundtlige Forhandling giver et langt friskere og mere levende Billede af Sagen, hvorimod de store Procesakter let vil komme til at øve en tyngende og stivnende Virkning paa hele Behandlingen. Disse Akter danner ligesom en kunstig Skillevæg mellem Dommeren og Sagen, først naar denne Væg falder, kan Dommeren rigtig komme i Lag med Sagen og dens Parter og øve den ledende Virksomhed ved dens Behandling, der naturlig tilkommer ham. Den mundtlige Forhandling vil ogsaa give Dommeren Lejlighed og Anledning til at stille Spørgsmaal, som vil kunne klare mange Misforstaaelser.

Denne mundtlige Rettergangsmaade gennemføres ved Retsplejeloven, idet efter denne Retssager skal forhandles mundtlig, og Skrift kun anvendes i det stærkt begrænsede Omfang, hvori Loven særlig bestemmer det. I de mindre Sager, der behandles ved Underret, vil saaledes den skriftlige Forberedelse indskrænke sig til Sagsøgerens »Stævning«, d. v. s. hans Indkaldelse for Retten med en ganske kort Angivelse af, hvad Sagen drejer sig om. I de større Sager, der behandles ved Landsret, vil der vel kunne blive vekslet flere Processkrifter mellem Parterne, men ogsaa disse skal begrænse sig til at slaa Tvistpunkterne fast, og Afgørelsen skal altid træffes paa Grundlag af den mundtlige Forhandling.

Det er dog kun den egentlige *Procedure*, Parternes Udvikling af Sagen, der foregaar i frit mundtligt Fo-

redrag. Derimod vil ved *Bevisførelsen* Mundtligheden ofte kun bestaa i en *Oplæsning* af et foreliggende skriftligt Bevismateriale. Dette staar imidlertid i Sammenhæng med den nærmere Maade, hvorpaa Bevisførelsen er ordnet, og navnlig med en betydningsfuld Modsætning, der gør sig gældende ved Beviset, — om det, som man siger, føres »umiddelbart« eller kun »middelbart«.

II. *Bevisumiddelbarheden* gaar, som Navnet antyder, ud paa, at al Bevisførelse skal foregaa og navnlig alle Vidner føres umiddelbart for de samme Dommere, der endelig skal dømme i Sagen. Dens Hovedtanke er altsaa, at man skal søge saa direkte til Oplysningskilderne som muligt, i rigtig Erkendelse af, at *første Haands* Viden er bedre end den Besked, som man kun faar gennem et eller flere Mellemlid, hvorved der saa let indsniger sig Fejl og Misforstaaelser. Møder Vidnerne ikke selv frem for den dømmende Ret, maa man nøjes med at forelægge denne Protokoltilførsler om Vidneforklaringer, der er optaget ved en anden Ret. Derved spildes imidlertid ikke blot megen Tid, først med at faa Forklaringerne indført i Retsbogen og derefter med at faa disse Tilførsler oplæst for den dømmende Ret, saaledes som Loven byder. Men den stærkeste Indvending mod denne Ordning er, at Dommeren derigennem sædvanlig kun vil faa et i høj Grad afbleget og ufuldstændigt Billede af Sagen. Protokoleringen har nemlig, selv om den foretages nok saa omhyggelig, en mærkelig Evne til at udslette alle Nuancer — man faar ved at læse saadanne Protokollater ofte det Indtryk, at alle Vidnerne er juridiske Protokolførere. Kun naar Retten selv hører og ser

Vidnerne, kan den faa et Indtryk af deres Individualitet, af deres Paalidelighed og Evne til at opfatte og udtrykke sig rigtigt. Deres hele Optræden, deres Minesspil, den Maade, hvorpaa de pludselig betænker sig ved Besvarelsen af et ikke ventet, men i sig selv ganske simpelt Spørgsmaal, skønt de iøvrigt synes at vide saa udmærket god Besked — kort sagt alle de tilsyneladende Smaating, der i Virkeligheden ofte kan være de allervigtigste, kommer først til deres Ret ved den umiddelbare Afhøring. Og ifølge den Grundsætning om »*Bevisbedømmelsens Frihed*«, som gælder efter den nye Ordning, er det netop Dommerens Opgave paa Grundlag af alt, hvad der kommer frem under Bevisførelsen, at danne sig en Overbevisning om, hvorledes Sagen forholder sig.

Til Fremskaffelse af Sandheden tjener ogsaa det *Krydsforhør* over Vidnerne ved Parterne selv og deres Sagførere, som Loven efter engelsk Forbillede indfører i borgerlige Sager og i de større Straffesager, der behandles for Nævninger. At blive underkastet et saadant Krydsforhør kan unægtelig være mindre behageligt for Vidnet selv, og det maa være Dommerens Sag at værne Vidnet mod en *for* nærgaaende Optræden fra den krydsforhørende Advokats Side. Men det har i England vist sig at være et udmærket og vistnok uundværligt Middel til at faa de Svagheder, hvoraf en Vidneforklaring saa ofte lider, blottede. Ogsaa dette Krydsforhør faar imidlertid først sin fulde Betydning, naar det foregaar for de samme Personer, som endelig skal fælde Dom i Sagen.

Denne Bevisumiddelbarhed gennemføres da ogsaa i et vist Omfang ved Retsplejeloven. Naar dette ikke

fuldt ud sker, skyldes det nogle praktiske Modhensyn, der gør sig gældende, navnlig Hensynet til den Ulejlighed og Bekostning, det vilde medføre, om et Vidne maaske maatte foretage en lang Rejse for at aflægge Vidneforklaring for den Ret, hvor en Sag behandles. Det er et Hensyn, der selvfølgelig hos os med vore smaa Forhold spiller en langt mindre Rolle end i de større Lande, men som Loven dog har tillagt en ikke ringe — sikkert *for* betydelig — Vægt.

I borgerlige Sager skal nemlig som Regel et Vidne ikke være pligtigt at møde som Vidne udenfor selve den Underretskreds, hvor det har hjemme. I Straffesager udstrækkes Vidnets Pligt vel noget videre, idet det er forpligtet til at rejse et Stykke udenfor sin Jurisdiktion, men dog sædvanlig kun ret korte Afstande (70 Kilometer paa Jernbane eller Dampskib og 25 Kilometer paa anden Maade); alene under Domsforhandlingen i Nævningesager udvides Pligten saa vidt, at Vidnerne i de allerfleste Tilfælde vil komme til at give Møde. Ud over Lovens almindelige Pligt kan dog den dømmende Ret saavel i borgerlige Sager som i alle Straffesager ved sin Beslutning paalægge et fjernere boende Vidne at give Møde for den dømmende Ret, naar dets Afhøring maa antages at være af særlig Betydning for Sagens Oplysning. Vidner vil heller ikke sjældent godvillig gaa ind paa at møde for en anden Ret end deres egen, naar blot de faar deres Rejseudgifter dækkede.

Den samme Grundtanke, hvorpaa den egentlige Bevisumiddelbarhed hviler, nemlig at komme den virkelige Sammenhæng saa nær ind paa Livet som muligt, har ogsaa ført Loven til i borgerlige Sager at ind-

føre et Bevismiddel, man saa godt som ikke har kendt under den tidligere Ordning: *Parternes personlige Afhøring*. Parterne skal ikke som hidtil have Lov til at dække sig bag deres Sagførere, men de skal, naar det ønskes, møde frem for Retten og stille den umiddelbare Viden om Sagen, som de sidder inde med, til Rettens Raadighed. For at Retten skal kunne skønne over Paalideligheden af disse Partsforklaringer, er det af særlig Vigtighed, at de afgives umiddelbart for den dømmende Ret, og det Modhensyn, der førte til at skaane Vidnerne, hvem Sagen ikke vedkommer, gør sig langt fra i samme Grad gældende med Hensyn til Parterne, som ulejliges i deres egen Sag. Loven har derfor ogsaa for Parterne udstrakt Pligten til at møde og aflægge Forklaring for selve den dømmende Ret noget videre end for Vidner i borgerlige Sager, saa at den faar et lignende Omfang, som gælder for Vidner i Straffesager. ,

Alt betragtet tør man sikkert hævde, at vor nye Retspleje ved sin Mundtlighed og Bevisumiddelbarhed, hvorved først for Alvor *selve Livet* kommer ind i Retssalen og fortrænger de døde Procesakter, frembyder langt bedre Midler end den hidtidige til Opnaaelse af, hvad der nu engang maa være al Retsplejes Maal: Sandhed og Ret.

Særlige Grundsætninger for Strafferetsplejen.

§ 5.

Anklagegrundsætningen.

»*Anklageprocessen*«, som indføres ved Retsplejeloven, betegner den diametrale Modsætning til den

»*Inkvisitions*«- eller »*Undersøgelsesproces*«, som hidtil hos os har været gældende. Efter Inkvisitionsprocessen hviler Undersøgelsen helt og holdent paa Forhørsdommeren. Det er ham, der skal sørge for Sagens Oplysning og navnlig fremskaffe det Bevismateriale, hvorpaa den skyldige sigtede kan dømmes. Den sigtede er fra sin Side forpligtet til at hjælpe med til Sagens Oplysning ved at afgive sandfærdige Forklaringer og altsaa til, hvis han er skyldig, at aflægge fuld Tilstaaelse. Denne Ordning fører imidlertid, som Erfaringen baade hos os og i andre Lande i rigt Maal har vist, til de betænkeligste Konsekvenser. Forhørsdommeren vil ved den Aktivitet, han skal udfolde, let komme til at føle sig som Part i Sagen og saaledes blive ude af Stand til at se saa objektivt og upartisk paa den, som det sømmer sig en Dommer. Han vil under den Vanskelighed, som Bevisets Fremskaffelse ofte vil berede, blive tilbøjelig til at jage efter den sigtedes Tilstaaelse som Hovedbevismidlet. For at fremkalde denne vil han blive fristet til at misbruge de Magtmidler, som i stort Omfang staar til hans Raadighed, i tidligere Tider ligefrem Tortur, senere den indirekte Tortur, der ligger i langvarigt Varetægtsfængsel, under alle Omstændigheder gennem »Forhørets Kunst« et stærkt moralsk Tryk og energiske Forsøg paa at overliste den sigtede. En muligvis ganske uskyldig mistænkt vil saaledes paa Forhaand næsten blive behandlet som overbevist Forbryder, hvad der kommer i den stærkeste Strid med den Beskyttelse for Borgernes Frihed og Sikkerhed, som ellers er vor demokratiske Tids Løsen.

Medens saaledes Inkvisitionsprocessen for at hæv-

de den Samfundssikkerhed, som ganske vist maa værnes, i for høj Grad tilsidesætter Hensynet til de enkelte Individier, søger *Anklageprocessen* at finde en passende Formidling af de to Hensyn. Den Opgave, der hidtil alene har hvilet paa Forhørsdommeren, fordele den paa flere Hænder: 1) *den offentlige Anklager*, der har til Hovedopgave at tilvejebringe Beviset for den sigtedes Skyld, 2) *den sigtede*. Denne har ikke længere nogensomhelst Pligt til ved sine Forklaringer at medvirke til sin egen Domfældelse — hvad der jo i Virkeligheden ogsaa er et umenneskeligt Forlangende — men det maa være det offentliges egen Sag at fremskaffe Beviset for Rigtigheden af sin Sigtelse. Derimod har den sigtede fuld Adgang til at værge sig mod Anklagen, og han bistaas herved i vidt Omfang af en Forsvarer. Endelig er der 3) *Dommeren*, som nu staar hævet over Sagen og saaledes rolig og uhildet kan udføre sin Opgave at paase hele Behandlingens Lovlighed og træde op mod mulige Overgreb fra Anklagerens eller Politiets Side. Den sigtede bliver da, som man har udtrykt det, fra et retløst »Undersøgelsesobjekt« til et fuldt beskyttet »Parts-subjekt«, der i Princippet er stillet paa lignende Maade som en Part indenfor den borgerlige Retspleje; dog maa der naturligvis være Mulighed for at anvende visse Tvangsmidler mod ham, navnlig for at forhindre, at han forsvinder og saaledes gør Strafforfølgning mod sig umulig.

Vi skal nu se, hvorledes denne Anklageproces nærmere gennemføres ved Retsplejeloven.

I. Til Gennemførelsen hører for det første en stærk og selvstændig *Anklagemagt*. Denne er ved Loven

ordnet saaledes, at der i Spidsen for Anklagemyndigheden stilles »*Rigsadvokaten*« (oprindelig i Loven kaldt »*Rigsanklageren*«) med Bistand af en »*Statsadvokat*«. Under dem virker der ved hver af de to Landsretter 3 Statsadvokater (oprindelig betegnede med det uhyggelig lydende Navn »*Overanklagere*«). Rigsadvokaten fører Tilsyn med de offentlige Anklagere og optræder selv under Straffesager ved Højesteret. Statsadvokaterne virker ved Landsretterne og Underretterne; dog kan Tiltalen for Underret, paa lignende Maade som hidtil, udføres af Sagførere, der beskikkes dertil.

Sin Virksomhed til Paatalen af Forbrydelser udfører Anklagemyndigheden dog helt igennem *under Samvirken med Politiet*. For at dette skal kunne løse den store og vanskelige Opgave, der paalægges det ved Retsplejereformen — naar man opgiver Tilstaaelsen som Hovedbevismidlet, bliver det jo endnu vigtigere at skaffe Bevis paa anden Maade —, har en hel Omorganisation af Politiet fundet Sted. Der er indført et *Statspoliti*, bestaaende af 420 Betjente, hvem Hovedarbejdet indenfor Strafforfølgningen vil komme til at paahvile, men det vil dog derved blive bistaaet af det kommunale Ordenspoliti i de enkelte Politikredse. Til Dygtiggørelse af Politiet tjener bl. a. den Politiskole, der allerede i nogle Aar har virket i København, og som nu har faaet Anerkendelse som Statsinstitution.

Anklagernes og Politiets Opgave er selvfølgelig at forfølge begaaede Forbrydelser, men det betones dog udtrykkelig, at de »derved ikke blot skal have for Øje, at straffskyldige Personer drages til Ansvar, men

ogsaa, at Forfølgning af Personer, som ikke er strafskyldige, ikke finder Sted«.

De første Skridt i Strafforfølgningen vil sædvanlig blive foretaget af Politiet. Dette vil hyppigst træde i Virksomhed ifølge en Anmeldelse fra private, men det paahviler ogsaa Politiet af egen Drift og med den størst mulige Hurtighed at efterforske alle Forbrydelser, saa snart der opstaar rimelig Formodning om, at en saadan er begaaet. Denne Undersøgelse fra Politiets Side betegner man som »*Efterforskning*«. Det vil dog kunne blive nødvendigt for Politiet at henvende sig til Retten, f. Eks., naar der skal ske retslig Afhøring af Personer i Sagen, eller det ønsker en mistænkt Person fængslet; det sidste Spørgsmaal skal nemlig altid forelægges Retten til Prøvelse. Ligeledes kan Klager over Myndighedsmisbrug fra Politiets Side under Efterforskningen indbringes for Retten.

Sager angaaende egentlige Forbrydelser (men ikke angaaende blotte Politiforseelser) kan ogsaa henvises til samlet »*Forundersøgelse ved Retten*«. Dette sker efter Begæring af Politimesteren, men naar Retten afsiger Fængslingskendelse, skal den altid i Forbindelse dermed fastsætte en bestemt Frist, inden hvis Udløb Forundersøgelse maa begæres (eller endelig Tiltale rejses). Forundersøgelsen ved Retten yder nemlig den sigtede en bedre Beskyttelse end Politiets Efterforskning, da Retten kun, naar Undersøgelsen gaar over til den, kan faa et saadant almindeligt Kendskab til Sagen, at den med Vægt kan træde op mod mulige Overgreb fra Politiets Side. Den Fare, der omvendt efter den tidligere Ordning kunde være for, at Dommeren under Sagens Undersøgelse ved Retten gik

for voldsomt frem mod den sigtede, stod netop i Forbindelse med den »inkvisitoriske« Karakter, som denne Undersøgelse havde. Den fjernes, naar Forundersøgelsen, som det er Tilfældet efter vor Retsplejelov, ordnes rent »akkusatorisk«. Derefter skal nemlig som Regel Undersøgelsesdommeren slet ikke udføre nogen selvstændig Aktivitet til Sagens Oplysning, men han skal afvente de Begæringer om Retshandlingers Foretagelse, som Parterne (Politimesteren og den sigtede med hans Forsvarer) fremsætter. Kun ganske undtagelsesvis, for saa vidt Sagen ikke paa den Maade maatte være blevet tilstrækkelig oplyst, kan Dommeren af sig selv beslutte Foretagelse af Retshandlinger, f. Eks. Afhørelse af Vidner, som Politiet har forsømt at føre, men det betones i Loven, at dette navnlig skal ske i den sigtedes Interesse. Efter vor Lov, ligesom i den engelske Retspleje, staar Dommeren da først og fremmest som den uskyldig sigtedes Ven og Beskytter.

Naar Undersøgelsen er sluttet, skal det afgøres, om der endelig skal »*rejses Tiltale*« i Sagen. I Politisager træffes denne Bestemmelse af Politimesteren, i de større Sager af Statsadvokaten. Rigsadvokaten har dog Adgang til at frafalde Paatale, hvis han finder, at den »under Hensyn til særlig formildende Omstændigheder kan undlades uden Skade for nogen offentlig Interesse«. Dette saakaldte »*Opportunitetsprincip*« for Afgørelsen af Spørgsmaalet om at rejse Tiltale har Loven opstillet, fordi Straffen i det enkelte Tilfælde maaske vil kunne virke langt haardere end forudsat og ud fra det Samfundssynspunkt, der ligger bag ved al Straf, kunne komme til at gøre mere Skade end Gavn.

Derved vil f. Eks. en ung Mand, der har begaaet et Fejltrin, eller en Moder, der stjæler af Nød, for at skaffe Brød til sine Børn, kunne slippe for Tiltale.

II. Som den anden Part i Straffesagen staar den *sigtede selv*. Der tillægges ham nemlig ved den nye Ordning en Række Beføjelser, som gør det fuldt berettiget at betegne ham som selvstændig Part.

Han kan vel indkaldes til Afhørelse for Retten og kan, hvis han ikke godvillig kommer, afhentes med Magt. Men om han under dette Møde for Retten vil forklare sig, er en ganske frivillig Sag. Ingen Tvang maa nemlig anvendes mod en Sigtet, der vægrer sig ved at svare i det hele eller paa enkelte Spørgsmaal. Den sigtede i en Straffesag bliver for saa vidt *endnu bedre* stillet end en Part i en borgerlig Sag, idet denne, som ovenfor omtalt, har en vis Forpligtelse til med sine Forklaringer at bidrage til Sagens Oplysning. Men i Strafferetsplejen har man ment det nødvendigt at afskaffe enhver Retspligt i denne Retning paa Grund af de Misbrug, en modsat Ordning har vist sig at kunne medføre. Efter engelsk Ret skal Dommeren endogsaa udtrykkelig gøre den sigtede opmærksom paa, at han ikke er forpligtet til at sige noget, hvis han ikke ønsker det. Saa vidt gaar vel ikke vor Lov, men Dommeren maa heller ikke ifølge den efterlade nogensomhelst Tvivl hos den sigtede om hans Forklarings fuldstændig frivillige Karakter. Hertil følger Loven en Række Forskrifter til Dommeren om hans Optræden under den sigtedes Afhørelse. Dommeren skal tiltale den sigtede med Ro og Værdighed. Spørgsmaalene til ham bør være bestemte, tydelige og stillede saaledes, at det er ham klart, hvad han svarer

paa, og intet Spørgsmaal maa stilles -saaledes, at noget forudsættes som tilstaaet, der i Virkeligheden ikke er det. Løfter, urigtige Forestillinger eller Trusler maa ikke anvendes, og Afhøringen maa heller ikke forlænges i den Hensigt at fremskaffe en Tilstaaelse. Disse Bestemmelser synes saa selvfølgelig, at det næsten virker underligt at se dem foreskrevet for Dommere i Nutiden. Men de er rettede mod Misbrug, der i den ældre Tid har fundet Sted. For yderligere at betage Dommeren enhver Lyst til at gøre Forsøg i den Retning, bestemmes det udtrykkelig (hvad man forøvrigt, selv om det ikke var sagt, maatte antage), at den sigtede paa ethvert Trin af Sagen skal have Ret til at tage sin Tilstaaelse tilbage.

Det siges dog i Loven, at hvis Sigtedes Vægring ved at svare kan medføre Sagens Forhaling eller vanskeliggøre Forsvaret, bør Dommeren gøre ham opmærksom derpaa. Det maa nemlig ikke glemmes, at netop for en uskyldig sigtet vil hans egen Forklaring ofte kunne være det bedste Middel til at rense ham for Mistanken, f. Eks. naar han er i Stand til at give en plausibel Forklaring af sin Tilstedeværelse paa Gerningsstedet, der paa Forhaand ser mistænkelig ud. Nægter han i et saadant Tilfælde at forklare sig, vil dette kunne gøre det nødvendigt at anstille en Række Undersøgelser, som i bedste Fald vil trække Sagen mod ham ud.

Sit klareste Udtryk faar Sigtedes Stilling som Part gennem den saakaldte »*Partsoffentlighed*«, d. v. s. hans Ret til paa ethvert Trin af Sagen at blive bekendt med alt, hvad der foretages imod ham.

Han har saaledes som Regel Ret til at være til Stede

i alle Retsmøder under Forundersøgelsen, selv om de foregaar for lukkede Døre, og han skal have Adgang til at gøre sig bekendt med alle Tilførsler til Retsbogen og de fremlagte Aktstykker. Kun ganske undtagelsesvis, nemlig naar der er Grund til at antage, at den sigtede paa utilladelig Maade vil modvirke Undersøgelsen, f. Eks. ved at paavirke de andre Sigtede under Sagen eller Vidnerne til at afgive urigtig Forklaring, ved at fjerne Gerningens Spor el. lign., vil disse Beføjelser kunne fratages ham.

Denne Partsret for den sigtede er i Virkeligheden en Grundpille i den nye Retsplejeordning. Ved denne sættes nemlig Bommen for al Inkquisition i den gamle Forstand. Som ovenfor berørt, kræver den som sit sidste Middel en vis »Spillen fordækt« overfor den sigtede, saaledes at Dommeren i det skjulte samler sit Bevismateriale imod ham for til et Tidspunkt, som han selv finder passende, at falde ham i Ryggen med det. Men naar den sigtede har en tilsikret Ret til, saa snart et Bevis mod ham fremkommer, at blive bekendt dermed og værgе sig derimod, er enhver Mulighed for saadanne Overrumplingsforsøg udelukket, og han kan være vis paa at faa, hvad Englænderne kalder, »a fair trial«, en aaben og ærlig Procedure.

For fuldt ud at hævde sin Stilling som Part vil det sædvanlig være nødvendigt for den sigtede at have en *Forsvarer* ved sin Side. Dette aabner Loven ham ogsaa i vidt Omfang Adgang til. For det første er enhver, der sigtes for en Forbrydelse, altid berettiget til selv at *vælge* en Forsvarer til at staa sig bi lige fra Sagens Begyndelse. Har han ikke Raad hertil, vil der i mange Tilfælde af det offentlige blive *beskikket* ham

en Forsvarer. Dette skal ikke blot, som efter den tidligere Ordning, ske, efter at der er rejst endelig Tiltale i Sagen — da vil Forsvareren ofte komme for sent til at kunne udrette noget overfor den afsluttede Undersøgelses Resultat — men ogsaa under selve Undersøgelsen vil der ofte blive beskikket en Forsvarer. Dette vil saaledes navnlig i Reglen ske, naar den sigtede sættes i Varetægtsfængsel, hvor han jo ogsaa ellers vilde komme til at staa særlig hjælpeløs; dog kan tidligere straffede Personer berøves denne Fordel. Endvidere skal Beskikkelse af Forsvarer finde Sted, naar der, før Tiltale er rejst, skal føres Bevis, som skal lægges til Grund for Afgørelsen under Domsforhandlingen; dette vil dog sædvanlig ikke være Tilfældet i Nævningesager, da Reglen jo her er, at Bevisførelsen skal foregaa umiddelbart for den dømmende Ret. Den sigtede skal ogsaa have Forsvarer beskikket i visse Tilfælde, hvor Retten beslutter at foretage Afhørelsen af ham for lukkede Døre, da han jo i saa Fald mister den Garanti, der ligger i Offentligheden. Ligeledes skal der beskikkes den sigtede en Forsvarer i de saakaldte Tilstaaelsessager, forinden i dem Afgørelse finder Sted uden formelig Tiltale og Domsforhandling. Retten kan endelig ogsaa udenfor de Tilfælde, hvor Loven foreskriver det, beskikke den sigtede en Forsvarer, naar den finder Anledning dertil.

Denne Forsvarer tillægges der til Gennemførelse af hans Opgave, at redde den muligvis uskyldig sigtede, en Række Beføjelser. Han er saaledes berettiget til at overvære alle Retsmøder, selv om disse holdes for lukkede Døre, skal i Forvejen have Meddelelse om Retsmøderne og har Ret til at gøre sig bekendt med

alt, hvad der fremkommer i Sagen. Sigtede har, ogsaa naar han er fængslet, Ret til ukontrolleret Samkvem med sin *beskikkede* Forsvarer. Med en Arrestants Samkvem med sin *valgte* Forsvarer skal Dommeren derimod, saa længe Undersøgelsen i Sagen ikke er sluttet, kunne anordne den Kontrol, han anser for fornøden, og saaledes udelukke Konferencer mellem dem under fire Øjne. Den valgte Forsvarer skal ogsaa, paa lignende Maade som den sigtede selv, kunne udelukkes fra Retsmøder og fra at blive bekendt med, hvad der her er foregaaet, naar han maa befrygtes paa utilladelig Maade at ville modvirke Undersøgelsen. Denne ringere Stilling for den Forsvarer, som den sigtede selv antager, skyldes naturligvis en Frygt for de Sagførere, der kunde tænkes at ville misbruge deres Stilling og gøre sig til Profession at søge at undrage de virkelig skyldige fra Lovens Straf. —

Som allerede ovenfor berørt, vil en Strafferetspleje ikke kunne undvære visse Tvangsmidler overfor den sigtede, og det vil navnlig ikke sjældent vise sig nødvendigt, foreløbig at »*anholde*« ham og endelig at »*fængsle*« ham, naar det f. Eks. kan befrygtes, at han ellers ved Flugt vil unddrage sig Ansvar, eller der er særlig Grund til at antage, at han vil søge at udslette Forbrydelsens Spor, underkøbe eller bortskaffe Vidner el. lign. Men ogsaa disse Frihedsindskrænkninger undergives ved Loven en nøje Regulering og Begrænsning, og det paalægges Retten at føre streng Kontrol med, at de ikke bringes til Anvendelse uden tilstrækkelig Grund, og at deres Anvendelse ikke udstrækkes længere end absolut fornødent. Allerede siden den første Grundlov har man forøvrigt, efter den engelske

»Habeas corpus Akt«s Forbillede haft den Ordning, at den anholdte inden 24 Timer skal stilles for en Dommer (det saakaldte »Grundlovsforhør«), og at Dommeren inden 3 Dage skal afsige Fængslingskendelse. Men man maa ogsaa erindre, at den Fristelse, som tidligere det inkvisitoriske System kunde indeholde til at misbruge Varetægtsfængslet til at fremskaffe en Tilstaaelse, ganske bortfalder under Anklageprocessen, og man vil da — ligesom efter den engelske Ret — ofte kunne nøjes med andre Foranstaltninger, f. Eks. at der stilles Sikkerhed for, at den sigtede bliver til Stede under Sagen, eller at han til visse Tider melder sig hos Politiet. Som en Modvægt mod overdreven Brug af Frihedsberøvelse tjener endelig ogsaa den vide Adgang til Oprejsning og Erstatning, som Loven hjemler baade i Tilfælde af uforskyldt Anholdelse og egentlig Fængsling. Reglen er, at den fængslede faar Erstatning, naar han frifindes eller løslades uden Tiltale, men der gøres en ret betænkelig Undtagelse for det Tilfælde, at »de fremkomne Oplysninger dog giver begrundet Formodning for, at han er skyldig i den Forbrydelse, hvorfor han var fængslet«, og ligeledes udelukkes tidligere straffede Personer i mange Tilfælde fra Erstatning.

§ 6.

Folkedommere i Strafferetsplejen.

Folkedommerne kommer som Slutstenen i den moderne Retsplejes Bygning, idet de almindelige Grundtanker, der bærer den, først derigennem faar deres

fuldkomne Udtryk. Den frie Forfatning, der danner Undergrunden for Nutids Retspleje, og som kalder Folket til Deltagelse i Lovgivningsarbejdet, fører naturlig til ogsaa at tilstaa det en vis Del i den dømmende Virksomhed. Kun naar Befolkningen saaledes ikke blot er med til at *give* Lovene, men ogsaa til at *udøve* dem, vil den kunne faa nogen Indflydelse paa den Aand, hvori de anvendes. Den folkelige Selvstyretanke kræver i særlig Grad en Indrømmelse paa dette Omraade, hvor det jo ofte vil dreje sig om Borgeres Velfærd. De Garantier, som Lovene opstiller for den sigtede, faar først derigennem det folkelige Stempel, som Tiden nu engang forlanger.

Noget lignende gælder om de andre Grundsætninger for Nutids Retspleje; ogsaa de opnaar først gennem Folkedommerne fuld praktisk Gyldighed. Offentligheden faar ikke den tiltænkte Betydning, hvis det, der foregaar for Retten, nærmest er et juridisk Frimureri, som almindelige Mennesker ikke kan forstaa sig paa eller interessere sig for. Men Sikkerhed for, at dette ikke bliver Tilfældet, har man først, naar Repræsentanter for den almindelige Befolkning tager Del i Retsplejens Udøvelse. Kun naar Retsplejen bliver en Sag, Befolkningen selv har noget at gøre med, vil denne for Alvor kunne fatte den Interesse for Retten og dens Pleje, der er saa nødvendig for dens Trivsel, og den Tillid til dens rette Udøvelse, som Folk nu engang kun nærer overfor Sager, de betragter som deres egne. Først derigennem faar da Forbindelsen mellem Folket og dets Ret sin virkelige Besegling. Mundtlighed og Umiddelbarhed har ogsaa vanskelig ved at trænge helt igennem overfor Dommere, der kun er Jurister, disse

vil let være for tilbøjelige til at sværge til de skrevne Akter. At henvise Lægdommere til saadanne Akter vil derimod paa Forhaand være haabløst, og med Folkedommerne vil derfor det levende Ord og det personlige Vidnesbyrd nødvendig blive det raadende i Retssalen.

Lægdommerne bringer ogsaa selv, som Repræsentanter for det almindelige Menneskeliv, betydningsfulde Goder med til Retsplejen. Deres praktiske Erfaringer fra forskellige Livskredse vil kunne blive af den største Betydning ved Prøvelsen af Beviset. Mange af dem vil maaske kun den ene Gang i deres Liv komme til at virke som Dommere, og deres friske Modtagelighed for det enkelte Tilfælde og dets Ejendommeligheder vil da kunne virke som en gavnlig Modvægt mod den Tilbøjelighed, der let kan udvikle sig hos juridiske Fagdommere til at tage vel rutinemæssig paa Sagerne og for meget at lade sig bestemme af almindelige Regler. Ogsaa ved den nærmere Bedømmelse af Handlingen vil den jævnt folkelige Opfattelse, som Lægdommerne repræsenterer, kunne have sin store Betydning til at modvirke en for overlegen juridisk Betragtning af Forholdet. Den tiltalte faar en særlig Beskyttelse mod at blive dømt uretfærdig, naar det til hans Domfældelse kræves, at ogsaa en Kreds af Mænd eller Kvinder, der er udgaaede fra lignende Befolkningslag som han selv, er enig i at anse ham for skyldig. Man risikerer da f. Eks. ikke saa let at dømme en Person for Sædelighedsforbrydelse, skønt der maaske efter Opfattelsen i de paagældende Kredse ikke var noget utilladeligt i hans Forhold, eller at straffe en Mand for Dokumentfalsk, skønt han ikke

selv var klar over, at han havde begaaet noget ulovligt. Juristerne vil ogsaa selv uvilkaarlig blive paa-virkede af dette Samarbejde med det praktiske Livs Mænd, saa at de paa Forhaand lader alle Juristerier og overflødige Formaliteter fare, og den almindelige *Menneskeliggørelse* af hele Retsplejen, der kan siges at danne Kærnen i alle Nutidens Reformbestræbelser, vil saaledes opnaas.

Lægdommerne forekommer i to Skikkelser: som egentlige »Nævninger« (»Jury«) eller som »Meddomsmænd«.

Nævningerne, sædvanlig 12 i Tallet, afgør, formelt uafhængig af de juridiske Dommere, Spørgsmaalet, om den tiltalte er *skyldig*, men har intet med Straffens Fastsættelse at gøre. *Meddomsmændene* tager derimod *sammen med den juridiske Dommer* (der plejer at være to Lægdommere med en Jurist som Formand) Del i *hele* Sagens Afgørelse, baade Spørgsmaalet, om den tiltalte er skyldig, og hvilken Straf han da skal ifalde. Det er Nævninger, som vor Grundlov, ligesom næsten alle fremmede Forfatningslove, har stillet Krav om, idet man har ment kun gennem en saadan fyldig Repræsentation for Folket, der ikke sidder i Kollegium sammen med de juridiske Dommere, at kunne opnaa Garantierne for en sand folkelig Retspleje. Disse Garantier har man paa den anden Side kun opretholdt, hvor det drejer sig om det afgørende Spørgsmaal om den tiltaltes Skyld eller Ikke-Skyld, men overladt Fastsættelsen af Straffens Størrelse til Juristerne selv.

Ordningen med Nævninger fremkalder imidlertid,

som vi senere skal se, forskellige Vanskeligheder ved Bestemmelsen af det nærmere Forhold mellem Rettens folkelige og juridiske Bestanddel, og den kræver i hvert Fald et stort og besværligt Apparat, som der kun kan være Tale om at bringe til Anvendelse paa de noget større Straffesager. I de mindre Sager kan der da være Grund til at nøjes med den simplere Ordning med Meddomsmænd. Ogsaa en Medvirkning af saadanne Meddommere er egnet til at give Retsplejen et naturligt og menneskeligt Præg. Imidlertid kender vor Retsplejelov — i Modsætning f. Eks. til den norske — slet intet til Anvendelse af Meddomsmænd i Straffesager, hvad der sikkert maa betegnes som en meget væsentlig Mangel ved vor nye Ordning.

§ 7.

Nævningernes Kaldelse og Virkeomraade.

I. Adgang til at blive Nævning *har enhver* Mand eller Kvinde, *som har Valgret til Folketinget*, dog med den selvfølgelig Undtagelse, at den paagældende ikke paa Grund af legemlige Mangler (f. Eks. Døvhed eller Blindhed) eller utilstrækkeligt Kendskab til det danske Sprog maa være ude af Stand til at fyldestgøre en Nævnings Pligter.

Visse Personer er dog særlig *udelukkede* fra at være Nævninger. Dette gælder saaledes om Ministre og andre højere administrative Embedsmænd, om Dommere, offentlige Anklagere og Politimænd og om Præster, de sidste vel paa Grund af det stærke aandelige Tryk, som de ofte vilde kunne øve paa de andre Nævninger.

Andre kan forlange sig *fritaget* for Nævningehver-

vet, saaledes Rigsdagsmænd, tjenstgørende Militære, Tjenestemænd ved Told-, Post-, Telegraf-, Telefon- og Jernbanevæsenet og ved Brandvæsenet, Lodser, Læger (for saa vidt de ikke holder Hjælpelæge), Fødsels-hjælpersker og Apotekere (for saa vidt de ikke har nogen farmaceutisk Kandidat til Hjælp). Det er naturligvis Vanskeligheden ved at undvære disse Personer i deres Stillinger, der forklarer deres Fritagelse. Et mere personligt Hensyn til de paagældende selv skyldes det, naar man ogsaa aabner Adgang til Fritagelse for dem, som er fyldt 65 Aar, eller som »paa Grund af deres Helbredstilstand eller Erhvervs- eller Familieforhold ikke uden Fare for deres Velfærd kan opfylde Nævningepligten«. Det er efter Lovens Udtryk ikke nok til at blive fritaget, at man er saa stærkt optaget af andet Arbejde, at man vanskelig kan finde Tid til at sidde som Nævning. Men det maa fordres, at man ligefrem udsætter sig for *Velfærdstab* ved at paatage sig Nævningehvervet, f. Eks. naar nogen uden Medhjælp driver en Butikshandel, som han ikke kan finde nogen anden til at passe, eller en Moder ikke kan forlade sine smaa Børn.

Det er dog kun *Muligheden* for at blive Nævning, der saaledes staar aaben for enhver Folketingsvælger. Til den virkelige Udøvelse af Nævningekaldet kræves der *en særlig Udvælgelse*. Der skal nemlig blandt dem, der opfylder Lovens Betingelser, aarlig udvælges et Antal Personer, der »anses for særlig egnede og værdige til Nævningehvervet«, nemlig i København 1200 og 200 Suppleanter, og udenfor København i hver Sogneraadskreds 5 og 2 Suppleanter og i hver Køb-

stad som Regel 1 for hver 250 Indbyggere og 1 Suppleant for hver 500 Indbyggere.

Spørgsmaalet om, *af hvem* dette Valg skulde foretages, voldte ved Lovens Behandling i Rigsdagen stor Strid, og det var nær blevet et politisk Skær, hvorpaa hele Loven var strandet. Fra den ene Side ønskede man nemlig, i Overensstemmelse med den demokratiske Grundtanke, hvorpaa hele Nævningeinstitutionen hviler, Valget henlagt til folkevalgte Organer, fra den anden Side ønskede man derved tillagt Statsmyndighederne en vis medbestemmende Indflydelse. Resultatet blev et Kompromis, hvorefter de Udvalg, der skal foretage Udtagelsen, har faaet en blandede Karakter. Af de 5 Medlemmer, hvoraf Udvalgene skal bestaa, skal de 2 udnævnes af Statsembedsmænd, nemlig Formanden af vedkommende Landsrets Præsident og 1 Medlem i København af Byrettens Præsident og udenfor København af Stedets Dommer, medens de 3 udvælges af de kommunale Myndigheder, i København Borgerrepræsentationen, udenfor København vedkommende Kommunalbestyrelse; disse Valg skal for at modvirke politisk Ensidighed foregaa efter Reglerne for Forholdstalsvalg. De, der udtages, er pligtige at paatage sig Hvervet og faar kun en beskedne Godtgørelse derfor (4 Kr. for hver Dag og en vis Rejsegodtgørelse).

De saaledes valgte udgør den saakaldte »Grundliste«. Heller ikke denne er imidlertid endelig bestemmende for, hvem der kommer til at optræde som Nævninger. Men dette afgøres gennem en Række *Lodtrækninger*.

Paa denne Maade fremkommer først de enkelte Næv-

ningekredses »Aarsliste«. Denne tilvejebringes ved et andet Udvalg, bestaaende af en Formand, der beskikkes af Kongen, 2 Medlemmer, der vælges af Landsrettens Præsident, og 2 Medlemmer, der vælges af vedkommende Amsraad og Købstad-Kommunalbestyrelser. Dette Udvalg skal først afgøre Spørgsmaal om mulige Udelukkelses- eller Fritagelsesgrunde for dem, der er optaget paa Grundlisten, og det skrider derefter til at udtage, for den københavnske Kreds 600 og for hver af de andre som Regel 200.

Paa Grundlag af denne Liste skal der, ligeledes ved Lodtrækning, af det samme Udvalg, finde en Udtagelse Sted *for det enkelte Ting*; til Domsbehandling af Nævningesager skal der nemlig holdes regelmæssigt Ting af Østre Landsret i Løbet af hver Maaned i København og ellers af hver Landsret som Regel mindst hver 3 Maaneder paa hvert af Tingstederne udenfor København. Mindst en Uge før hvert Ting udtages der saaledes 30 Hovednævninger og 10 Hjælpenævninger. Til Listerne udtrækkes der dog flere, end der endelig skal opføres paa dem, da hvert af Udvalgets Medlemmer skal udskyde et Navn af hver Liste.

Endelig skal paa Grundlag af disse Hoved- og Hjælpeposter Udtagelsen af 12 Nævninger finde Sted *for den enkelte Sag*. Denne Udtagelse sker imidlertid først ved Begyndelsen af Domsbehandlingen og vil derfor naturlig finde sin Omtale i Forbindelse med denne.

II. Det er langt fra alle Straffesager, der skal behandles for Nævninger, men kun en ret snævert begrænset Kreds.

Der er visse Sager, som altid skal være Nævningesager (de saakaldte »ubetingede Nævningesager«).

Hertil hører først og fremmest i Henhold til Grundloven »Misgerningssager« og »Sager, der rejser sig af politiske Lovovertrædelser«.

I Navnet »*Misgerningssager*« ligger der, at Forbrydelsen skal have en noget grovere Karakter, og de begrænses ved Retsplejeloven saa stærkt, at de skal angaa Forbrydelser, som Loven straffer med Livsstraf eller livsvarigt Strafarbejde, saaledes Drab, grovere Tilfælde af Røveri eller Voldtægt, særlig farlige Tilfælde af Brandstiftelse og lignende Forbrydelser.

Naar de »*politiske Lovovertrædelser*« særlig er gjort til Genstand for Nævningebehandling, skyldes det et formodet Modsætningsforhold mellem Regeringen og Folkets store Flertal, saaledes som det under Kampen ved Midten af forrige Aarhundrede for en fri Forfatning ofte gjorde sig gældende, men som i vore parlamentariske Tider er saa godt som forsvundet. Loven har imidlertid ikke givet nogen nærmere Bestemmelse af, hvad der skal forstås ved politiske Lovovertrædelser, og denne Bestemmelse volder ikke ringe Vanskelighed.

Undertiden lægger man herved Vægt paa *Motivet*, saaledes at enhver Forbrydelse skulde betragtes som politisk, naar den skyldtes en politisk Bevæggrund. Herefter kunde f. Eks. et Tyveri maaske blive til en politisk Forbrydelse, naar det var begaaet af en Syndikalist ud fra hans Opfattelse af den bestaaende Formueordning som en Slags legaliseret Tyveri, og en saadan Bestemmelse af den politiske Forbrydelses Begreb vilde altsaa føre overordentlig vidt. Man plejer derfor at indskrænke de politiske Forbrydelsers Omraade til *Handlinger, der retter sig mod den øverste*

Statsmagt og dens Indehavere, idet de gaar ud paa at omstyrte Forfatningen eller at gøre Attentat paa Kongen, Regeringens Ledere eller lign. Dog maa ogsaa Handlinger, der *staar i umiddelbar Forbindelse med* saadanne Angreb paa Staten og dens Myndigheder og fremtræder som Middel til deres Gennemførelse, dækkes af Begrebet politisk Forbrydelse, f. Eks. Mord, Plyndringer og Brandstiftelser, der er begaaede under et Oprør for at kuldkaste Forfatningen.

Der er andre Sager, der kan betegnes som »*betingede Nævningesager*«, da deres Behandling for Nævninger er gjort afhængig af visse Betingelser. Dette gælder om Forbrydelser, der maa antages at ville medføre *Strafarbejde*; dette vil navnlig ofte være Tilfældet med Tyverier og lignende Berigelsesforbrydelser, grovere Volds- og Sædelighedsforbrydelser, mange Tilfælde af Brandstiftelse og andre almenfarlige Forbrydelser. I disse Sager skal for det første den sigtede selv kunne forlange Sagen paadømt uden Nævninger. Og dernæst kan ogsaa Statsadvokaten forlange, at Medvirkningen af Nævninger skal bortfalde i flere Tilfælde, hvor det drejer sig om tidligere straffede Personer. Dette skyldes en Tankegang, som ogsaa paa andre Steder har fundet Udtryk i Loven, nemlig at det ikke er nødvendigt og endogsaa fra et Samfundssynspunkt kunde være farligt at tilstaa disse Personer, der ofte vil høre til de saakaldte »professionelle« Forbryderes Klasse, ganske de samme retslige Garantier som de maaske hidtil pletfri Borgere, der saa længe som paa nogen Maade muligt bør bevares for Samfundet.

Paa den anden Side skal Landsretten ogsaa i andre Sager end dem, der af Loven er erklærede for Næv-

ningesager, kunne bestemme, at Nævninger skal medvirke, naar den sigtede og Statsadvokaten er enige derom.

I det hele maa Anvendelsen af Nævninger efter vor Lov antages at ville blive ret begrænset, mere begrænset end efter de allerfleste fremmede Lovgivninger, og der bliver da fra dette Synspunkt dobbelt Grund til at beklage, at Loven heller ikke kender Folkedommere i Form af Meddomsmænd i de mindre Straffesager.

§ 8.

Forholdet mellem Nævningerne og de juridiske Dommere i Retten.

I de Sager, der er henlagt til Behandling for Nævninger, er det dog langt fra, at disse er eneraadige. Det er tværtimod kun en vis *Medvirkning* ved Sagens Behandling, der tilkommer dem. Ved Sagens Undersøgelse og Forberedelse til den afsluttende Behandling er de overhovedet ikke med. Det er kun selve *Domsforhandlingen*, de deltager i. Men ogsaa her begrænser deres Virksomhed sig til et, ganske vist afgørende Punkt: Spørgsmaalet, om den tiltalte er *skyldig* i det Forhold, som han er sat under Tiltale for.

Hertil hører for det første Afgørelsen af det rent faktiske, om den tiltalte f. Eks. har tilføjet en anden et Slag, om han er trængt ind i en fremmed Lejlighed, eller om han har underskrevet med en anden Mands Navn. Men for at afgøre, om den tiltalte er strafskyldig, maa Nævningerne yderligere danne sig en Mening om det nærmest juridiske Spørgsmaal, om han ved den Handling, som de anser for bevist, kan siges

at have overfaldet en sagesløs Person eller maaske har handlet i Nødværge, om det er i den Hensigt at stjæle, at han er trængt ind i Lejligheden, eller om han har kunnet tro at have den anden Mands Bemyndigelse til at underskrive hans Navn. Til den nærmere Bedømmelse af Strafskylden hører det ogsaa, om Straffen f. Eks. skal *udelukkes*, fordi den tiltalte maa antages at være helt utilregnelig, eller den skal *nedsættes* paa Grund af hans Ungdom eller ufuldstændige Tilregnelighed, eller om den maaske omvendt skal *forhøjes*, fordi han maa antages at have handlet med fast Overlæg og ikke blot ifølge et øjeblikkelig fattet Forsæt eller af ren Uagtsomhed.

Vor Retsplejelov giver derimod, i Modsætning til adskillige fremmede Lovgivninger, *ikke* Nævningerne nogen Beføjelse til at afgøre, om der foreligger »*skærpende eller formildende Omstændigheder*« i Almindelighed. Mod at tillægge Nævningerne Adgang til at udtale sig for formildende Omstændigheder har navnlig den Betænkelighed gjort sig gældende, at de let kunde misbruge den til at udøve en Slags Benaadningsret. I det hele er Spørgsmaalet om *Straffens* nærmere *Udmaalint* unddraget Nævningerne, idet man for at sikre en retfærdig Tildeling af Straffen har fundet det rigtigst at overlade den helt til Juristerne med deres Kendskab ogsaa til lignende Fortilfælde.

Selv ved Afgørelsen af det Skyldspørgsmaal, som er henlagt til Nævningerne, handler disse dog *ikke helt paa egen Haand*, men den juridiske Bestanddel af Retten udfolder en betydningsfuld Virksomhed, først med at *lægge Sagen til Rette* for Nævningernes Afgø-

relse, og dernæst med paa forskellig Maade at *kontrollere* deres Fremgangsmaade og eventuelt at *korrigere* det Resultat, hvortil de er kommet.

Dette finder allerede Udtryk i den *Paamindelse*, som Rettens Formand straks ved Forhandlingens Begyndelse skal give Nævningerne om behørig at opfylde deres Pligter, og i den *Ed*, han skal tage af dem. De skal »love og sværge opmærksomt at ville følge Forhandlingen i Retten og samvittighedsfuldt besvare de Spørgsmaal, som vil blive dem forelagt, saaledes som de finder ret og sandt at være efter Loven og Sagens Bevisligheder.« Det skal ske »*efter Loven*«, og de handler altsaa i Strid med deres Ed, om de sætter sig ud over Lovens Bud.

Man har endvidere fundet det nødvendigt, for at give Nævningerne et fast Grundlag for deres Afgørelse, at forelægge dem *bestemte Spørgsmaal* til Besvarelse; derved vil ogsaa mulige Retsvildfarelser, hvori de maatte gøre sig skyldige, lettere have Udsigt til at komme for Dagen. Den nærmere Fremgangsmaade ved denne Spørgsmaalsstillelse vil blive omtalt senere ved Skildringen af en Nævningesags Gang.

Forinden Nævningerne skrider til at træffe Afgørelse paa Grundlag af disse Spørgsmaal, modtager de en »*Retsbelæring*« af Rettens Formand. Han skal for det første i Korthed gennemgaa Sagen og dens Bevisligheder og derved give Nævningerne Vejledning om, hvilke Momenter der ved Bedømmelsen af Beviset efter Erfaringens Vidnesbyrd kan tillægges Vægt, og hvilke der omvendt ikke er til at stole paa; derimod bør han ikke søge at paatvinge Nævningerne en bestemt Opfattelse med Hensyn til Bevisførelsens Resul-

tat. Formanden skal endvidere saa vidt fornødent forklare Spørgsmaalene og de Retssætninger, der skal lægges til Grund for deres Besvarelse, f. Eks. belære Nævningerne om, hvad der efter Loven kræves til grovt Tyveri, Bedrageri eller Dokumentfalsk.

Nævningerne maa utvivlsomt være forpligtede til at følge Formandens Retsbelæring og altsaa til at lægge hans Fastslaaelse af den almindelige Regel til Grund for deres Afgørelse af Skyldspørgsmaalet. En anden Sag er, at der i det Tilfælde, at deres Kendelse lyder paa ikke skyldig (men vel i det omvendte Tilfælde, at den lyder paa skyldig) ikke haves noget Retsmiddel overfor en mulig Fejl, der maatte være begaaet fra Nævningernes Side, og meget vil altsaa komme til at bero paa, om Nævningerne er besjælede af den rette Lovlydighed, og om Formanden forstaar at optræde med den fornødne Autoritet overfor dem.

Til Formandens almindelige Retsbelæring kan der slutte sig *en supplerende Vejledning*. Naar der nemlig hos Nævningerne, efter at de har begyndt deres Raadslagning, opstaar Tvivl om den Fremgangsmaade, de skal følge, eller om Betydningen af de stillede Spørgsmaal eller om Svarenes Affattelse, eller de antager det for nødvendigt, at yderligere eller ændrede Spørgsmaal forelægges dem, kan de derom henvende sig til Rettens Formand, som saa meddeler dem den ønskede Oplysning eller foretager det fornødne. Dette skal dog, ligesom den første Retsbelæring, ske offentligt i Retssalen og ikke hemmeligt i Nævningernes Raadslagningskammer, da man har frygtet for, at Tilliden til Nævningef afgørelsens Uafhængighed ved

en saadan Underhaands Paavirkning fra Retsformandens Side for stærkt kunde rokkes.

Retten udøver endelig ogsaa en vis umiddelbart *korrigerende* Virksomhed overfor Nævningernes Afgørelse.

For saa vidt Nævningernes Erklæring blot lider af Mangler *i Formen*, eller dens Indhold er utydeligt, modsigende eller ufuldstændigt, eller hvis der opstaar Tvivl, om Erklæringen udtrykker deres virkelige Mening eller er vedtaget med det fornødne Stemmetail, og Manglen ikke straks kan afhjælpes ved en Erklæring af Nævningernes Ordfører, kan Retten paalægge Nævningerne at begive sig tilbage til deres Værelse for ved en ny Erklæring at afhjælpe Manglen.

Hvis Nævningernes Erklæring maatte være blevet *urigtig fra Indholdets Side*, giver Loven Rettens juridiske Dommere en vis Adgang til selv at sætte den til Side. Som allerede flere Gange berørt, er det jo paa ingen Maade Meningen, at Nævningerne skal fortrænge Juristerne fra Retsplejen. Heldigvis, tør man vel nok sige. Den faglige Indsigt, som Juristerne besidder, de almindelige Retfærdighedshensyn, som de repræsenterer, er af den allerstørste Betydning for Retsplejens Udøvelse. En Retspleje udøvet alene af Lægdommere vilde derfor betegne et meget væsentligt Tilbageskridt i Kultur. Tanken er kun at give den tiltalte *en yderligere Beskyttelse* ved ogsaa at knytte Repræsentanter for den umiddelbare folkelige Opfattelse til Retsplejen. Man kan ogsaa udtrykke Forholdet saaledes, at der skal skabes *en dobbelt Garanti* for den tiltalte derigenem, at han ikke blot ud fra faglige juridiske Synspunkter, men ogsaa efter en rent menneskelig Maale-

stok skal anses for skyldig. Til hans Domfældelse maa det herefter kræves, at *begge* Rettens Bestanddele, baa-
de den folkelige og den juridiske, er enige derom, til
hans Frifindelse vil det derimod være tilstrækkeligt, at
blot en af dem ikke kan overbevises om hans Skyld.
Det er for saa vidt noget lignende som med Rigsdagens
to Ting, at der nemlig til positiv Vedtagelse af en Lov
kræves, at de begge er enige derom, men det til dens
Forkastelse er tilstrækkeligt, at et af Tingene nægter
sin Tilslutning.

Et saadant Standpunkt indtager netop vor Lov.

Efter den maa nemlig Nævningernes Erklæring,
naar den lyder paa »*ikke skyldig*«, ubetinget tages til
Følge og den tiltalte altsaa i Henhold dertil altid fri-
findes.

Erklærer Nævningerne omvendt den tiltalte for
skyldig, har derimod Retten Adgang til at sætte denne
Erklæring til Side, men Sagen stiller sig dog noget for-
skelligt i de enkelte Tilfælde.

Anser Retten Nævningernes Erklæring for urigtig
af Retsgrunde, idet den finder, at den tiltalte ifølge Lo-
ven ikke kan straffes for et Forhold som det, hvori
han ved Nævningernes Kendelse er erklæret skyldig
— de har f. Eks. erklæret for at være Dokumentfalsk,
hvad der efter Rettens Skøn kun er lovlig Brug af
Navn —, kan Retten *straks afsige Frifindelsesdom*.

Er det derimod af *Bevisgrunde*, at Retten anser
Nævningernes Erklæring for urigtig, idet den finder,
at Sagens Bevisligheder ikke har afgivet tilstrækkeligt
Grundlag for at fælde den tiltalte for den Forbrydelse,
hvori Nævningerne har erklæret ham skyldig, kan de
vel ikke straks frifinde ham. Men de kan beslutte, at

en ny Domsforhandling skal foregaa, enten paa samme eller paa et senere Ting, men altid for andre Dommere og andre Nævninger. Falder da ogsaa den nye Domsforhandling ud til en fældende Nævningeerklæring, men Retten igen finder Beviset utilstrækkeligt, kan den endelig frifinde den tiltalte. I disse Tilfælde kan dog Rigsadvokaten ogsaa beslutte at frafalde Tiltale, og Frifindelsesdom skal da straks afsiges. Sædvanlig vil vistnok denne Fremgangsmaade blive foretrukket fremfor den i høj Grad besværlige at lade Sagen gaa helt om igen.

Man kan derimod ikke, fordi Nævningerne maatte have fejlet ved deres Bedømmelse af Beviset, faa Dommen omstødt ved Højesteret, da denne alene kan foretage en »Revision« af Dommen ud fra rent retslige Synspunkter, men ikke kuldkaste den, fordi den ikke anser Beviset for fyldestgørende.

§ 9.

En Sags Behandling for Nævninger.

Vi tænker os en Nævninge-Retssal: Ved den ene Ende af Salen sidder paa en Forhøjning de tre juridiske Dommere, Formanden med en Bisidder paa hver Side. Ved den ene Side af Dommerbordet eller maaske lidt foran har Statsadvokaten sin Plads, og ved Siden af ham er den Forhøjning, hvor Nævningerne skal sidde. Paa den anden Side af Dommerbordet er Forsvarerens Plads, og ved Siden af ham er den tiltalte anbragt. I den anden Ende af Salen er Pladsen for Tilhørerne, Vidnerne og andre, der maatte have med Sagen at gøre. — Hvad foregaar der nu i denne Retssal?

Naar Retten er sat til Sagens Behandling, lader Rettens Formand Sagen paaraabe og Tiltalte føre ind i Retssalen, og ligeledes lader han Vidner og Syns- eller Skønsmænd paaraabe for at konstatere, om de har fulgt den Indkaldelse til at møde, som de har modtaget fra Statsadvokaten.

Derefter skrides der til *Udtagelse af Nævningerne* for Sagen. Der skal som Regel udtages 12 Nævninger til at deltage i Afgørelsen af den enkelte Sag. Men hvis det kan forudses, at en Sags Forhandling vil tage længere Tid, kan Rettens Formand beslutte, at der yderligere skal udtages en eller flere Nævninger som Suppleanter.

Først *paaraabes* Nævningerne, som er indkaldte af Aarsliste-Udvalgets Formand. For at Lodtrækning kan iværksættes, kræves der Tilstedeværelse af mindst 20 (eventuelt med Tillæg af Suppleanter), som kan medtages ved Lodtrækningen; dette staar i Forbindelse med den Forkastelsesret for Parterne, som straks skal omtales. Er Tallet lavere, maa det suppleres ved Tilkaldelse af Hjælpenævninger, eventuelt ved ny Lodtrækning.

Lodtrækningen foregaar paa den Maade, at Sedler med Navnene paa Nævningerne nedlægges i en Urne, hvoraf Sedlerne saa enkeltvis udtages. Saa snart et Navn er trukket op af Urnen, har først Statsadvokaten og derefter Tiltalte Ret til uden Angivelse af Grund at *forkaste* den udtrukne Nævning. I det hele kan der paa den Maade forkastes 4 Nævninger fra hver Side. Naar 12 Nævninger (og eventuelt Suppleanter) er trukket, ophører Lodtrækningen.

Nævningerne indtager nu deres Plads i den ved Lodtrækningen bestemte Orden.

Undertiden kan man dog spare sig den omstændelige Lodtrækning for hver enkelt Sag. Naar der nemlig skal foretages flere Sager paa een Dag, kan, naar baade Statsadvokaten og den tiltalte samtykker heri, de Nævninger, der har gjort Tjeneste i en Sag, uden særlig Udtagelse udføre Hvervet i den paafølgende Sag.

Naar Nævningerne har indtaget deres Sæde, stiller Formanden først nogle Spørgsmaal til Tiltalte om hans Navn, Alder, Stilling, Bopæl og lignende Forhold for at fastslaa hans Identitet, og derefter *oplæses Anklageskriftet*.

Dette Anklageskrift skal indeholde en kort Angivelse af det Forhold, hvorfor der rejses Tiltale, med Benyttelse af Lovens Navn for Forbrydelsen (f. Eks. Tyveri eller Hæleri) og Fremhævelse af de Kendemærker, Loven opstiller for den (f. Eks. ved Hæleri »uden foregaaende Aftale derom at tilforhandle sig eller paa anden Maade modtage eller fordølge stjaalne Koster«); endvidere maa det indeholde en Angivelse af Tid, Sted, Genstand, Udførelsesmaade og andre nærmere Omstændigheder, som udkræves til Forholdets tilstrækkelige og tydelige Betegnelse. Derimod maa ifølge Lovens udtrykkelige Bestemmelse hverken Angivelse af Beviser eller Udviklinger af Retsspørgsmaal findes i Anklageskriftet. Dette skyldes særlig en Frygt for, at Nævningerne ellers straks paa Forhaand, før Beviserne endnu er ført, kunde blive paavirkede for stærkt mod den tiltalte.

Tænker man sig, at Tiltalen angaar et Drab eller et

livsfarligt Legemsangreb, vil Anklageskriftet komme til at lyde omtrent saaledes:

»Jens Rasmussen sættes herved under Tiltale ved Østre Landsret til at lide Straf efter Straffelovens § 190 eller § 186 for den 27. Oktober d. A. om Aftenen i en Beværtning i Saxogade Nr. 113 i København forsætlig, med eller uden Overlæg, at have dræbt Sømand Peter Hansen ved et Knivstik.

Findes han ikke skyldig heri, tiltales han til at lide Straf efter Straffelovens § 188 for ved den nævnte Lejlighed forsætlig at have tilføjet Peter Hansen en Legemsfornærmelse, der har haft Døden til Følge, saaledes at han, skønt han ikke har villet Døden, dog har maattet forudse denne som en rimelig eller ikke usandsynlig Følge af Gerningen«.

Naar Anklageskriftet er oplæst, *spørges den tiltalte, om han erkender sig skyldig* i det Forhold, hvorfor han anklages. Erkender han sig skyldig, kan, naar han selv samtykker deri, Retten bestemme, at Nævningernes Medvirkning skal bortfalde. Da imidlertid Sagen iøvrigt dog skal behandles paa væsentlig samme Maade, og Loven yderligere bestemmer, at hvis den tiltalte senere tilbagekalder sin Tilstaaelse, bliver Nævningernes Medvirkning atter nødvendig, saa at Forhandlingen maa gaa om igen, vil sikkert Retten kun sjældent gøre Brug af denne Adgang til at lade Nævningerne bortfalde, men selv om den tiltalte saaledes tilstaar, gennemføre Behandlingen for Nævninger.

Formanden giver nu Nævningerne den *Paamdelse*, som tidligere er omtalt, og tager dem derefter i *Ed* paa, at de samvittighedsfuldt vil opfylde deres Pligter, idet hver Nævning for sig svarer: »Det lover og

sværger jeg, saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord«. Hvor en Nævning af religiøse Grunde ikke ønsker at aflægge en saadan Ed, kan han dog undertiden (men ingenlunde altid) i Stedet faa Lov til at afgive en borgerlig Forsikring, lydende: »Det forsikrer jeg herved paa Ære og Samvittighed«. Nævningerne vælger umiddelbart efter Edfæstelsen *en Ordfører*, og er dermed endelig konstituerede.

Formanden giver nu *den tiltalte Lejlighed til at forklare sig* om de Forhold, som Tiltalen angaar. Men som det tidligere er omtalt, er det en ganske frivillig Sag, om den tiltalte vil afgive nogen Forklaring, og Formanden maa ikke anvende nogetsomhelst inkvisitorisk Middel til at faa den tiltalte til at udtale andet, end hvad han selv ønsker at fremkomme med. De andre Dommere, enhver af Nævningerne, og ligeledes Statsadvokaten og Forsvareren kan forlange yderligere Spørgsmaal, der sigter til at tydeliggøre hans Forklaring, rettede til den tiltalte.

Derefter følger den øvrige *Bevisførelse*. Under denne søges det f. Eks. oplyst, om det er den tiltalte, der har tilføjet den døde Knivstikket, om dette kan antages at have været Aarsag til Døden, om han længe har gaaet med den Plan at dræbe den anden, overfor hvem han maaske har lidt af stærk Skinsyge, eller pludselig har fattet Forsæt dertil, om han derved har handlet i Nødværge, for at forsvare sig mod den andens Angreb, eller om han har været saa beruset, at han ikke har været klar over hvad han gjorde, og alt, hvad der iøvrigt kan have Betydning til Afgørelsen af Spørgsmaalet om den tiltaltes Skyld.

Denne Bevisførelse vil først og fremmest ske ved

Vidner, der føres for Retten. Ifølge den »Bevisumiddelbarhed«, der jo i Almindelighed gælder for Nævningeret, er det nemlig Reglen, at Vidnerne skal afhøres under Domsforhandlingen, og at man ikke maa nøjes med at oplæse Protokoltilførsler angaaende Forklaringer, som de maatte have afgivet for en Undersøgelsesret. En saadan Oplæsning kan kun ganske undtagelsesvis ske, f. Eks. naar et Vidne maatte være død eller af anden Grund ikke kan afhøres paa ny, eller naar den Forklaring, Vidnet nu afgiver, strider mod dets tidligere Forklaring, eller det nu vægrer sig ved at afgive Forklaring. Dog maa naturligvis f. Eks. Dokumenter, der »paastaas at have været Genstand for eller at være frembragte ved Forbrydelsen«, altsaa forfalskede eller helt falske Dokumenter, forelægges for Retten og eventuelt oplæses. Derimod maa Politirapporter som Regel ikke oplæses, og Loven bestemmer udtrykkelig, at »udenretslige Bevidnelser angaaende Tiltaltes tidligere Vandel under ingen Omstændigheder maa benyttes«. Det er særlig de for den tiltalte gunstige Attester, man har frygtet for. Saa-danne Attester vil nemlig i Reglen uden Vanskelighed kunne skaffes, men sædvanlig være meget lidt værd og dog let kunne gøre et vist Indtryk paa Nævnin-gerne.

Bevisførelsen foregaar først fra Statsadvokatens og derefter fra Forsvarerens Side. Førend en Parts Beviser fremføres, kan han i Korthed angive, hvad det er for Beviser han vil føre, og hvad han dermed vil godtgøre, f. Eks. at han vil føre et Vidne for at vise, at den tiltalte allerede ved en tidligere Lejlighed havde truet med at ville dræbe den anden. Statsadvokaten

afhører de Vidner, han fremstiller. Omvendt afhøres Vidner, som fremstilles fra Forsvarets Side, af Forsvareren (eller af den tiltalte selv). Ifølge den »*Krydsforhørets*« Metode, der gælder, og som er af saa stor Betydning til at blotte Skrøbelighederne ved et Vidnes Forklaring, bliver Vidnerne »modafhørte« af Modparten og kan derefter »genafhøres« af den Part, der har ført dem. Formanden er dog baade berettiget og forpligtet til, naar som helst han i Sandhedens Interesse finder Anledning dertil, at stille Spørgsmaal til den, som afhøres. Ogsaa de andre Dommere og Nævningerne er berettigede til at stille Spørgsmaal til Vidnerne. Loven bestemmer særlig — for at forhindre overflødig Skandalisering af Vidner —, at Bevisførelse sigtende til at svække et Vidnes Troværdighed i Almindelighed (altsaa at Vidnet selv f. Eks. paa Grund af umoralsk Vandel skulde være mindre paalideligt, men ikke just, at de Forklaringer, det har afgivet under denne Sag, skulde være urigtige) kun maa finde Sted paa den Maade og i den Udstrækning, som Retten tilsteder, og at den bør nægtes, naar de tilsigtede Oplysninger ikke findes at være af væsentlig Betydning.

Efter hvert enkelt Vidnes Afhørelse skal der gives den tiltalte Lejlighed til at udtale sig.

Der kan ogsaa under en Nævningesag være Anledning til at føre »*Syns- og Skøns mænd*«, f. Eks. Læger, der skal udtale sig om Beskaffenheden af det tilføjede Saar, om det derefter kan antages at være sket med den tiltaltes Kniv og at have haft Døden til Følge. Afhørelsen af saadanne Syns- og Skøns mænd sker paa ganske samme Maade som Afhørelsen af Vidner.

Efter at Bevisførelsen er sluttet, *faar først Stats-*

advokaten, derefter Forsvareren (og, saafremt den tiltalte maatte ønske det, denne selv) *Ordet* for, til Belysning af Spørgsmaalet skyldig eller ikke skyldig, at udtale sig om Bevisførelsens Resultat og om Retsspørgsmaalene i Sagen, saaledes at der fra Anklagerens Side særlig fremhæves, hvad der taler imod den tiltalte, fra Forsvarerens Side, hvad der taler til hans Fordel. Tiltalte skal altid have det sidste Ord.

Derefter skal *Spørgsmaalene* om den tiltaltes Skyld forelægges Nævningerne til Besvarelse. Udkast til disse Spørgsmaal skal leveres af Statsadvokaten, men det er Retten, der, efter at Forsvareren har haft Lejlighed til at udtale sig, endelig fastsætter Spørgsmaalene.

Om den almindelige Genstand for Spørgsmaalene er allerede tidligere talt. Her skal fremstilles Spørgsmaalenes Form og deres nærmere Indhold i det enkelte Tilfælde. Vi forudsætter herved stadig, at Tiltalen angaar Drab eller livsfarligt Legemsangreb.

Ethvert Spørgsmaal til Nævningerne skal stilles saaledes, at det kan besvares blot med »ja« eller »nej«. Det maa altsaa ikke blot henstilles til Nævningerne, hvilken Forbrydelse de mener, at den tiltalte ved sit Forhold har gjort sig skyldig i, men de skal udtrykkelig spørges, om den tiltalte ved sit nærmere beskrevne Forhold har gjort sig skyldig i den eller den bestemte Forbrydelse. Hvert Hovedspørgsmaal skal begynde med Ordene: »Er Tiltalte skyldig?«

Er der Tvivl, om et Forhold skal henføres under den ene eller den anden Straffebestemmelse, maa der stilles særlige Spørgsmaal med Hensyn til hver af dem, f. Eks. om den tiltaltes Forhold maa anses for overlagt Mord efter Straffelovens § 190 eller for forsætligt Drab

efter § 186 eller blot for forsætligt Legemsangreb med dødelig Udgang efter § 188. Det Spørgsmaal skal stilles først, hvis Bekræftelse medfører den strengeste Straf.

Til disse »Hovedspørgsmaal« om den tiltaltes Skyld kan der slutte sig visse »*Tillægsspørgsmaal*«, som sigter til at give en nærmere Bestemmelse af det Forhold, der omhandles i Hovedspørgsmaalet, og som derfor kun skal besvares, saafremt Hovedspørgsmaalet *bekræftes*. Der kan saaledes stilles et særligt Tillægsspørgsmaal, om der foreligger en Omstændighed, som *udelukker* Lovens almindelige Straf, f. Eks. om den tiltalte, der har dræbt den anden, maa antages at have handlet i lovligt Nødværge, eller paa Grund af stærk Beruselse slet ikke har vidst, hvad han gjorde. Der kan ogsaa stilles Tillægsspørgsmaal om Tilstedeværelsen af særlige »*strafforhøjende*« eller »*strafnedsættende*« Omstændigheder«, f. Eks. om den tiltalte, skønt han ikke har været saa stærkt beruset, at han har været ganske utilregnelig, dog ikke har været rigtig klar over, hvad han gjorde.

I kort skematisk Oversigt kan i den foreliggende Sag *Hovedspørgsmaalene* dreje sig, om den tiltalte ved sin Handling har gjort sig skyldig i 1) overlagt Mord, 2) forsætligt Drab, 3) forsætligt Legemsangreb med Døden som Følge, og *Tillægsspørgsmaalene* gaa ud paa, om han 1) har handlet i lovligt Nødværge, 2) paa Grund af Beruselse har været helt utilregnelig eller 3) tildels utilregnelig.

Naar et Spørgsmaal kun skal besvares under Forudsætning af en bestemt (bekræftende eller benægtende) Besvarelse af et forudgaaende Spørgsmaal,

skal dette udtrykkelig bemærkes. Ligeledes skal det ved hvert Spørgsmaal anføres, at der udkræves *otte* Stemmer til det Svar — »ja« eller »nej« — som er ugunstigt for den tiltalte.

I den foreliggende Drabs- eller Voldssag vil her- efter Spørgsmaalene kunne forme sig saaledes:

Hovedspørgsmaal 1:

Er Tiltalte skyldig i den Forbrydelse, der omhand- les i Straffelovens § 190, ved den 27. Oktober d. A. i en Beværtning i Saxogade Nr. 113 med Overlæg at have dræbt Sømand Peter Hansen ved et Knivstik?

Hovedspørgsmaal 2 (besvares kun, hvis Hoved- spørgsmaal 1 benægtes):

Er Tiltalte skyldig i den Forbrydelse, der omhand- les i Straffelovens § 186 ved til den Tid og paa det Sted, der er anført under Hovedspørgsmaal 1, forsæt- lig at have dræbt Sømand Peter Hansen ved et Kniv- stik?

Hovedspørgsmaal 3 (besvares kun, hvis Hoved- spørgsmaal 1 og 2 benægtes):

Er Tiltalte skyldig i den Forbrydelse, der omhand- les i Straffelovens § 188, ved til den Tid og paa det Sted, der er anført under Hovedspørgsmaal 1, forsæt- lig at have tilføjet Sømand Peter Hansen en Legems- fornærmelse, der har haft Døden til Følge, saaledes at Tiltalte, skønt han ikke har villet Døden, dog har maattet forudse den som en rimelig eller ikke usandsynlig Følge af Gerningen?

Tillægsspørgsmaal 1 (besvares kun, hvis et af de foregaaende Hovedspørgsmaal besvares med »ja«):

Er Tiltaltes Handling i Medfør af Straffelovens § 40 straffri som foretaget i lovligt Nødværge?

Tillægsspørgsmaal 2 (besvares kun, hvis et af de foregaaende Hovedspørgsmaal besvares med »ja« og Tillægsspørgsmaal 1 besvares med »nej«):

Er Tiltaltes Handling straffri i Medfør af Straffelovens § 38, fordi han i Gerningens Øjeblik var saa beruset, at han manglede sin Bevidsthed?

Tillægsspørgsmaal 3 (besvares kun, hvis et af de foregaaende Hovedspørgsmaal besvares med »ja« og begge de foregaaende Tillægsspørgsmaal besvares med »nej«):

Skal der finde Nedsættelse af Straffen Sted i Medfør af Straffelovens § 39, fordi Tiltalte i Gerningens Øjeblik var saa beruset, at han ikke kan antages at have været i Besiddelse af den Tilregnelighed, der findes hos voksne og sjælssunde Personer?

Efter at disse Spørgsmaal er fastsatte, skal Formanden, som det tidligere er omtalt, foretage et *Resumé* af Sagen og give sin *Retsbelæring*. Naar Formanden finder det fornødent, overgives der Afskrifter af Spørgsmaalene til Nævningerne, for at de kan følge med i dem under Formandens Foredrag. Med Hensyn til Beviset kan han saaledes gøre opmærksom paa de Momenter, der kan have Betydning ved Bedømmelsen af et Vidnes Troværdighed, f. Eks. at det staar i et særligt Forhold til Sagen eller Parterne, at Vidnet kun er et Barn eller maa antages at have været beruset, at Vidnet har befundet sig paa et saadant Sted i Lokalet, at det er usandsynligt, at det har kunnet se noget rigtigt, og andre Omstændigheder. Ved den egentlige Retsbelæring kan der f. Eks. være Anledning for Formanden til nærmere at forklare Forskellen

mellem overlagt Mord og blot forsætligt Drab, og hvilken Grad af Rimelighed eller Sandsynlighed man i Retslivet maa regne med. Han bør endvidere for Nævningerne fremhæve, at det efter Straffelovens § 40 er en Betingelse for at anvende det »yderste« (d. v. s. det livsfarlige) Nødværge, at det sker til Forsvar for Liv, Helbred eller Velfærd. Endelig maa han for Nævningerne forklare, hvilken Grad af Beruselse der kræves til at gøre en Mand helt eller tildels utilregnelig.

Parterne faar ikke Lejlighed til at sige noget efter Formandens Retsbelæring og saaledes svække Virkningen af denne. De kan alene forlange en bestemt Del af Formandens Retsudvikling, som de maatte anse for urigtig, tilført Retsbogen, og paa Grundlag heraf forsøge at faa Afgørelsen omstødt ved Højesteret.

Naar Formanden har endt sit Foredrag, oplæses *Spørgsmaalene og overleveres til Nævningernes Ordfører*. Formanden henleder Nævningernes Opmærksomhed paa de Bestemmelser, som de skal iagttage ved deres Afstemning. Derefter opfordrer han dem til at *begive sig til det for dem bestemte Værelse*.

Indtil Nævningernes Erklæring er vedtaget, maa der *intet Samkvem* finde Sted mellem dem og andre Personer, og ingen Nævning maa forlade Raadslagningsværelset eller nogen anden betræde dette uden Tilladelse af Rettens Formand.

Den af Nævningerne valgte Ordfører leder deres Forhandlinger. Om Raadslagningen og Afstemningen er det under Straf paalagt Nævningerne at *iagttage Tavshed*, og det er særlig forbudt at optage Meddelelse derom i Pressen.

Det er udtrykkelig sagt, at der ved Afgørelsen af, om noget er bevist eller ikke, alene skal tages Hensyn til de Beviser, som er fremførte under Domsforhandlingen, og Nævningerne maa altsaa ikke under nogen Omstændigheder bygge deres Afgørelse paa Beviser eller Meddelelser, der underhaanden maatte være tilflydt dem. Det siges videre, at »Bevisernes Vægt er ikke bundet ved Lovregler«. Dette betyder dog ikke, at de ved Bedømmelsen af Beviset skal lade den ubestemte Følelse raade, men de skal tværtimod prøve, om de har gyldige Grunde for deres Opfattelse, skønt de ikke i deres Erklæring skal gøre Rede for disse Grunde.

Efter tilendebragt *Raadslagning* skal Nævningerne *stemme* om de enkelte Spørgsmaal i den Orden, hvori de er stillede. En for Tiltalte *ugunstig* Besvarelse af et Hoved- eller Tillægsspørgsmaal kan kun vedtages med en kvalificeret Majoritet af to Tredjedele, altsaa med *mindst 8 Stemmer*. Dette Stemmetal kræves altsaa til Svaret »ja« paa de tre Hovedspørgsmaal, om Tiltalte er skyldig i overlagt Mord eller forsætligt Drab eller forsætligt Legemsangreb med dødelig Udgang, og omvendt til Svaret »nej« paa de tre Tillægsspørgsmaal, om Tiltalte har handlet i lovligt Nødværge, eller om han paa Grund af Beruselse har været enten helt eller tildels utilregnelig.

Ved Afstemningen gælder det videre, at naar den bekræftende Besvarelse af et Hovedspørgsmaal er vedtaget med den fornødne Stemme flerhed, bliver de Nævningers Stemmer, som maatte have erklæret sig for det benægtende Svar, uden videre at regne til den tiltaltes Gunst ved Afgørelsen af de Tillægsspørgsmaal, som slutter sig dertil. De Nævninger f. Eks.,

der har stemt imod at anse den tiltalte for skyldig i Drab eller Legemsangreb, vil uden særlig Erklæring blive talt med blandt dem, der stemmer for Straffens Udelukkelse paa Grund af Nødværge eller for Straffrihed eller Strafnedsættelse paa Grund af Beruselse.

Resultatet af Nævningernes Afstemning vil da under den foreliggende Sag maaske blive, at der ikke er det tilstrækkelige Flertal til at erklære den tiltalte for skyldig i overlagt eller forsætligt Drab, men kun i Legemsangreb med dødelig Udgang. Nævningerne vil da svare »nej« paa Hovedspørgsmaal 1 og 2, men »ja« paa Hovedspørgsmaal 3. Hvis de endvidere finder, at den tiltalte ikke har handlet i lovligt Nødværge, og at han ikke har været saa beruset, at han slet ikke vidste, hvad han gjorde, men dog ikke kan antages at have haft klart Begreb herom, vil Svaret paa Tillægsspørgsmaal 1 og 2 blive »nej«, men paa Tillægsspørgsmaal 3 »ja«.

Nævningernes Ordfører *vedtegner det Svar*, som udkommer ved Stemmernes Sammentælling, ud for hvert af Spørgsmaalene og *underskriver* Erklæringen tilligemed to andre Nævninger. Stemmetallet angives ikke.

Nævningerne *vender nu tilbage til Retssalen*, og Retens Formand spørger dem her om Udfaldet af deres Raadslagning. Nævningernes Ordfører oplæser de stillede Spørgsmaal og det vedtegnede Svar.

Retten har, som tidligere omtalt, en *vis Adgang til at kuldkaste* Nævningernes Afgørelse. Men foreligger Betingelserne ikke herfor, *skrider Retten nu til at afsige den endelige Dom*. Har Nævningernes Erklæring lydt paa »ikke skyldig«, afsiger Retten straks Frifin-

delsesdom. Gaar Nævningernes Erklæring omvendt ud paa, at Tiltalte er *skyldig*, skal der først finde en Slutningsforhandling Sted til *Afgørelse af Spørgsmaalet om Straffens Størrelse*. Til at udtale sig om Strafuldmaalingen faar ogsaa først Statsadvokaten og derefter Forsvareren eller den tiltalte Ordet, hvorved de navnlig vil fremhæve de enten skærpende eller formildende Omstændigheder, der herved bør tages i Betragtning. Paa Grundlag deraf afsiger da Retten Dommen, hvori den i Henhold til Nævningernes Erklæring kender den tiltalte skyldig i Forbrydelsen efter Straffelovens § 188, men dog med Strafnedsættelse i Medfør af Straffelovens § 39 paa Grund af hans ufuldstændige Tilregnelighed, og derefter paalægger ham en vis Straf og Sagens Omkostninger.

Loven giver udtrykkelig Nævningerne Ret til at gøre Indstilling til Justitsministeren om den domfældtes Benaadning. —

Det skal blot endnu nævnes, at ogsaa Sager angaaende *Erstatning for uforskyldt Varetægtsfængsel* kan blive behandlede for Nævninger, naar den fængslede ønsker det. Det er dog kun Spørgsmaalet, om der overhovedet tilkommer ham Erstatning, som skal forelægges Nævningerne, men Retten bestemmer selv Erstatningsbeløbets Størrelse. I Modsætning til den almindelige Ordning kræves der her mindst 8 Stemmer til en for den vedkommende *gunstig* Besvarelse, saa at han kun faar Erstatning, naar en saadan kvalificeret Majoritet stemmer derfor.

